

POSUDEK OPONENTA PÍSEMNÉ DISERTAČNÍ PRÁCE

Název práce: Divadlem domů
Autor/ka práce: MgA. Michaela Váňová
Studijní program: Dramatická umění
Typ studijního programu: doktorský

Vymezení cíle a jeho naplnění:

Cíl dizertační práce je velmi originální a ojedinělý. Autorka si vytýčila velmi náročný cíl a to zachytit, co se děje při setkání umírajícího člověka s divadlem, na základě reflektované zkušenosti z hraní autorské divadelní inscenace *Tam, kde končí oceán* pro pacienty na odděleních paliativní péče ve dvou nemocnicích v Praze. Autorce se podařilo získat pro spolupráci dvě oddělení paliativní péče v Pražských nemocnicích, kde byla inscenace odehrána u 76 pacientů, 6 rodinných příslušníků a 7 pečovatелů/zdravotníků. Na základě této zkušenosti se jí podařilo autenticky popsat jakým způsobem divadlo působí na umírajícího pacienta i umělce. Cíl dizertační práce považuji za splněný.

Aktuálnost tématu a relevance zvolené metodologie:

Jedná se o téma, které nebylo v České republice doposud zpracováno. Tím přináší dizertační práce ojedinělé poznatky. Paliativní a hospicová péče se v České republice začala rozvíjet až po roce 1989. Vzhledem k filosofii paliativní péče a základnímu cíli poskytovat pacientovi i jeho rodině péči a podporu, která umožní nejvyšší možnou míru kvality života v období umírání je využití umění velkou výzvou. V rámci současného rozvoje paliativní péče v českých nemocnicích by mohlo být využití divadla při péči o pacienty významným zkvalitněním poskytovaných služeb. Z tohoto důvodu považuji téma dizertační práce za aktuální a jedinečné. Oceňuji výběr tématu doktorandky a také způsob jeho zpracování.

Zvolená metodologie je adekvátní stanoveným cílům. Vzhledem k tomu, že výzkum na pacientech v období umírání je z etického pohledu problematický, zvolila autorka tzv. výzkum divadelní. Výzkumník tak současně získává data a přináší pacientům umělecký zážitek. S tímto typem výzkumu se setkávám v rámci své praxe poprvé a považuji tuto zvolenou metodu za eticky přijatelnou u skupiny umírajících pacientů. Za vhodné také považuji využití metody a/r/tografického přístupu, který umožňuje na situaci nahlížet z pohledu umělce, badatele a učitele v jedné osobě.

Výchozí metodou sběru dat bylo přímé zúčastněné pozorování divadelních setkání. Terénní poznámky byly zapisovány do deníku. Dále byly pořizovány a analyzovány audionahrávky, ve kterých byly zachyceny rozhovory s pacienty i samotné představení. Rozhovory byly po přepisu dat smazány. Drobnou připomínku mám k popsání etice výzkumu. Etické komise v ČR neposuzují

pouze klinické zkoušky nových léčiv. Posuzují také biomedicínské výzkumy, výzkumy provedené na zranitelných skupinách obyvatel, případně pokud posouzení vyžaduje grantová agentura podporující výzkum, případně časopisy, kde jsou data publikována. Autorka vychází z výpovědi Martina Loučky. Doporučila bych v oblasti etických aspektů výzkumu citovat spíše písemné bibliografické zdroje. Z popisu etických aspektů není zřejmé, zda byli pacienti informováni pouze o hraní divadla nebo o zařazení do výzkumu. Dále zda souhlasili s nahrávkou. Dále není zřejmé, zda se jednalo o ústní souhlas nebo písemný.

Odborný přínos, původnost práce a její případné využití v praxi:

Vzhledem ke svému zaměření mohu posoudit odborný přínos dizertační práce pro obor paliativní a hospicové péče. Oceňuji, že autorka uvádí přínosy využití divadla v paliativní péči, ale současně i určité obavy spojené s nevhodným výběrem divadelníka, který by divadlo pro umírající realizoval, případně problémy spojené s financováním profesionálního herce. Vzhledem k tomu, že období umírání je velmi specifickým obdobím pro všechny zúčastněné, umírající i jejich rodiny jsou zranitelnou skupinou populace je jedním z úkolů pracovníků paliativní péče je „chránit“ před nevhodnými intervencemi a současně podporovat všechny činnosti, které by mohly vést ke zkvalitnění závěru života, mírnění utrpení i bolesti. To je možná důvodem, proč měla autorka na začátku problém najít zdravotnické zařízení, kde by svůj výzkum mohla realizovat. Autorka však ve své dizertační práci jednoznačně prokázala přínos divadla pro umírající pacienty i jejich rodiny, pokud má divadelník schopnosti přizpůsobit hraní divadla individuálním potřebám umírajícího pacienta. Za vhodné bych považovala vytvořit vzdělávací kurz zaměřený na využití divadla v paliativní péči od „důvěryhodné instituce“ a získání případného osvědčení, že divadelník má dovednosti a schopnosti realizovat divadlo v zařízeních poskytujících paliativní péči. To by mohlo usnadnit zařízením paliativní péče, které by měli zájem o zařazení divadla do péče při výběru vhodných divadelníků a současně zmírnit obavy, že by mohla tato intervence pacientům „ublížit“ nebo být pro ně zatěžující.

Přínos pro praxi vidím také v tom, že práce může být inspirací pro odborníky v oboru paliativní péče téma divadla do péče o umírající pacienty zařadit.

Logická stavba a členění práce:

Text práce je logicky členěn do tří základních částí. V první části jsou zachyceny východiska pro výzkum, teoretické ukotvení, metodologie, popis procesu výzkumu a jeho závěry. Tuto část považuji za hlavní text práce. Druhá a třetí část obsahuje úryvky z výzkumného deníku. Tyto úryvky z deníku přibližují průběh divadelních setkání s pacienty. Jsou uvedeny konkrétní výpovědi účastníků, které umožňují čtenáři lépe pochopit interakci při setkání umírajícího s divadlem. Úryvky z deníku jsou doplňující částí dizertační práce, ve které autorka prokázala schopnost vlastní interpretace myšlenek při vytváření inscenace, hledání cílové skupiny, poznávání prostředí paliativní péči i dat získaných z pozorování během hraní i audionahrávek.

Formální úprava a náležitosti práce včetně jejího rozsahu:

Dizertační práce je zpracována v rozsahu 143 stran vlastního textu (bez bibliografických zdrojů). Rozsah práce odpovídá požadavkům kladeným na zpracování závěrečných prací. Práce neobsahuje výrazné formální, stylistické nebo gramatické nedostatky. Je doplněna také obrázky, které byly pravděpodobně součástí výzkumného deníku.

Práce s informačními zdroji:

Dizertační práce je zpracována zejména ze zahraničních zdrojů, které jsou řádně citovány. Práce s informačními zdroji je adekvátní tématu, které je v odborné literatuře zpracováno spíše okrajově. Výsledky výzkumné práce nemohly být srovnány s jinými provedenými výzkumy, jak je v dizertačních pracích zvykem, protože publikované výzkumné studie v tomto tématu nejsou dostupné. Autorka si je vědoma tohoto „nedostatku“ a uvádí ho jako limit dizertační práce.

Jazyková a terminologická úroveň:

Jazyková a terminologická úroveň textu je adekvátní.

Celkové/vlastní shrnutí hodnotitele:

Dizertační práci považuji za velmi zdařilé, autentické dílo, ve kterém autorka prokázala schopnost pracovat s bibliografickými zdroji i samostatně realizovat kvalitativní výzkum ve velmi „zranitelném prostředí“ paliativní péče. Dizertační práce přináší nový pohled na využití umění v paliativní péči, včetně upozornění na určitá úskalí, která mohou při realizaci divadla v zařízeních paliativní péče nastat a jsou spojena zejména s výběrem vhodného umělce pro tuto činnost.

Dizertační práce svým rozsahem, zvolenou metodologií i způsobem zpracování splňuje podmínky pro zpracování dizertačních prací. Cíle práce byly splněny.

Závěrem mohu konstatovat, že toto byla moje první a jednoznačně obohacující zkušenost s dizertační prací uměleckého zaměření. Oceňuji nasazení autorky pro práci s divadlem v paliativní péči a její autentičnost při psaní dizertační práce. Věřím, že může významným způsobem přispět k rozvoji umění v paliativní péči na profesionální úrovni a motivovat dárce pro finanční podporu této činnosti.

Otázky a náměty k diskusi při obhajobě:

Plánujete začlenit téma divadla v paliativní péči do vzdělávání studentů divadelní fakulty případně vytvořit samostatný kurz věnovaný tomuto tématu?

Bylo by možné využít vhodnou divadelní inscenaci pro více pacientů najednou, např. v hospicích, kde jsou organizovány činnosti také pro skupiny pacientů?

Doporučila byste pro sledování přínosu divadla v paliativní péči také jiné výzkumné metody, případně kvantitativní výzkum?

Jakým způsobem byl získán souhlas pacientů s výzkumem? V jakém rozsahu byli pacienti o výzkumu informováni?

Doporučení práce k obhajobě: Dizertační práci doporučuji k obhajobě.

Datum vypracování posudku: 16. 6. 2023

Doc. PhDr. Radka Bužgová, Ph.D.

Jméno oponenta práce

16.6.2023

(datum a podpis)

